

ШЫН

1966 чыл
Январь

1966 ч.
Январь

20

ЧЕТВЕРГ

№ 16 (6342).

Өртөз 2 көп.

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

Спартакиадага уткуштур

1966 чыл—күш-кулатуга болгаш спортка чугула үе болур. Бо чылын Бүгү-авиацияда болгаш РСФСР-нин улустары боттарынын кышкы, чайгы спартакиадаларын совет күрүенин тургустунганын 50 чыл оюнга болгаш СЭКП-нин XXIII съездинде тураскадыр. Ол дээрже совет спорттун төөгүзүңе аңа-уугу, массалык күш-кулатуга шимчээшкенин маргылаалары-биле база спортчу мергежилдерин беди түнели-биле холбожур. Бистик казак Төрөн чуртувустун деңсээринин чер бүрүзүн спартакиадаларга беткек эркен чылдың күзүңнел ага-лаш күш-кулатуга коллективтеринде болгаш спорт эки-тура нийтиледеринде массалык чөпүр турар.

Республиканын районнарыга болгаш Кызыл хоорайга спорттун кышкы сезонун ажиткан. Спорттун кышкы хевирлеринин спартакиадага алдырткан маргылаалары, эш-хуузуңу ужуражышкыны чар-чарда массалык артп турар. Чоокта чаа Тажу, Каз-Хем районнарын хоккейжылары Кызылдың көдө ажал-агый техникумун хоккейжылары-биле маргылашкан. Ол болза спартакиадага алдырткан республиканын «Урожай» спорт нийтиледеринин районнарын зона айы-биле маргылаалары болур.

Ам районнар бүрүзүлде бөлүктүг хоккей командалары колхозтар, совхозтарын аразында эш-хуузуңу ужуражышкынын доктаамал арттыр турар. РСФСР-нин улустарынын үшкү кышкы спартакиадазынын деңсээсээр айы-биле февраль 12—20-де Кемерово хоорайга болур зоналык хаак маргылаадыгы чедишкенин киржирилде республиканын спорт чөвүлели январь 15—16 хүнеринде шыраак хаакчыларын маргылаадыг арттырган. Аңаа спорт нийтиледери эки кирип, боттарынын хаакчыларын кириштирген. Чоокта чаа Хову-Аксинга «Спартак» спорт нийтиледеринин организациясы хаак маргылаадыгы Анатолий Глухов эки түн-нелд көргүзүп, тилең. Ол дээрже спартакиадага эки беткек-дир.

1966 чылдың эгези бистик республиканын күш-кулатугадынын төөгүзүңе эки түн-нелд көргүскен. Эгези оолдарын РСФСР-нин хостуг хууш талазы-биле хууда болгаш команда айы-биле Чита хоорайга болган зона маргылаадыгы Кызылдың мегелеринде ийи оол баштайгы чемпионнар болган. Ол чүд дээрже бистик аныяк күш-кулатугадынын аразында спортчу мергежилдиг, калшагай, шыраак кижилер бар деп түвени херечилеп турар.

Эрткен 1965 чылда республиканын чыныгы командалы РСФСР-нин национал спорт талазы-биле Сибирь болгаш Бракы Чөөн-Чүк улустарынын маргылаадыгы ийги чери элээн болгаш чүгө Бурят АССР-нин командалыга аштырган. Олар Сүр-оол, Монгол-оол Биче-оол, Николай Корешников, Василий Бакышев, Виктор Поркин олар Россия Федерациянын чемпионнары болганнар.

Танды районун «Революциянын чалбыжы» болгаш Авуруң «Торгалыг» колхозтарынын күш-кулатуга коллективтеринде спорттун аныя-бүрү секциялары доктаамал ажилда келгенүлө күш-кулатугадынын спортчу мергежилдиг өзүр оор. Колхоз баштар черлери юридиктиг келтирип залынырын чыл бүрүлө төлөп, күш-кулатуга коллективтеринде спорт дөргөсөлүс салып берип турар.

Ам республиканын Чөөн-Хемчик, Барыш-Хемчик, Бай-Тайга районнарында өскө дөргө деңсээрин кылын хар шугалкан. Спорттун хаак болгаш кышкы дээш кышкы хевирлеринде маргылааларын даштаптар хуу сайында арттырп болур таарымчалыг чыгыг үе түрүп турар. Ындыг түрүжө районнарда болгаш спорт эки-тура нийтиледеринде уенин ыныг эки байдалын ажылаадыг турары четпес. Районнар төптөринде болгаш «Спартак», «Урожай», «Динамо» спорт нийтиледери РСФСР-нин улустарынын үшкү кышкы спартакиадазында алдырткан массалык спорт маргылааларын ховар организациялар турар болгаш даштаптар хүнерде күш-кулатуга организациялары хаактыг коллективтиг үнүшкүнерин ам-даа четпес чөрдүп турар.

Колхозтарда, совхозтарда спорт ажылын удуртуп «Урожай» спорт нийтиледерин даргазы эш Н. Калустин чер-черин спорт чөвүлдерин кошкак удуртуп, районнар төптөринде спартакиадага алдырткан массалык маргылааларын организациялар арттырп талазы-биле куза чедирип турары четпес. Ол спорт нийтиледерин ажилдакчылары районнарда ында-хаа барып турар.

Спорт нийтиледеринде болгаш организацияларын республика чөвүлелин болгаш спорт эки-тура нийтиледеринин кол сорулга-мы болза, ССР-нин болгаш РСФСР-нин улустарынын кышкы база чайгы спартакиадаларында алдырткан массалык маргылааларын хоорайларга болгаш районнар төптөринде, сууларга эки шынардыг организациялар, өлчө аныяк «ескени калбаа-биле хаара тузары болур. Ол ышкы зона маргылаадыгы киржи республиканын чыныгы командалынын составын быжылдап, чотугу беткектерин баш бурунгар чөрдүп, республиканын спортчу алдары камгалаары кол сорулга болур.

Күш-кулатуганы болгаш спортту массалык-биле негтериди дээш спорт организациялары-биле казы комсомол организациялары бир демниг ажылаар ужурут. Партия организациялары күш-кулатуга, спорт ажылын удуртунче кол кичээлгени салыры чугула.

Тыва АССР-нин
улусчу контроль
комитетинде

ЫНДЫГ ПРАКТИКА ЭКОНОМИКАГА ХОРАЛЫГ

Республиканын улутпур черлеринге, туугуларынга, автоажыл-агыйларына, колхозтарынга болгаш совхозтарынга аныя-бүрү деригелерин оларнын хергелээнин өзүлгээр Совет казан чыл бүрү берип турар. Ынчалза-да ол деригелерин хай туңкуг аша-хергел-биле садып алгаш, чыл-чылы-биле амыгавас, аңаа-ла урел тоңа-дап турарынын фактылары эвээш эвес.

Республиканын улусчу контроль комитетинин шугуму-биле чоруткан хыналданың түңгеленин чоңта чаа комитеттик хуралыга чууалашкан. Республикада тургустунмаан болгаш амыгаваттынмай турар деригелериник нийти түкү 4382,6 муң рубль болган. Ылаңгыя «Тыва даг-дугу» комбинатта, «Тыва кобальт» комбинатта амыгаваттынмай чыдар деригелер аажок хай болуп, үстүндө түң-нүк хай кезин эзеп турар. Хлеб бымырар улутпур трезинде амыгаваттынмай турар деригелер база хай.

Күш-ажылды багай организацияларынын, тууду материалдары-биле ая-шаанда хандырттынмай турарынын түңгеленин тууд-монтаж ажилдарынын планы куусеттинмей, бугурулгениң күчүлүг дериг-херекселерин амыгалага киирери үргүлчү үстүп турарындаан шак ыныг байдал тургустунган. Республикада нийтижи-биле эртен чылдың он бир айларын планы 85,1 хуу куусеттинип, үш миллион ажыг рубль амыгаваттынмай.

Чаткычынның буруузу-биле, азы төлөөлөлдө шын эвес кылганы-биле холбоштыр хергелеттинмес деригелерин сөөртүп экизээр тава-рылгавар бар. «Тыва даг-дугу» комбинаттың каптал тууду килдизиниң, «Тыва кобальт» комбинаттың капталында чус-чус муң рубльдин дериг-херекселери амыгалап чок чыдар. Ынчалза-даа оларны амыгалага киирер дээш боттук хемчеглер албай турар. «Тыва туугу» тууду эргелелдеринде хай туңкуг деригелер, механизмдер алу хергелгелер апарган.

«Чадаанын» калза-тууду эргелелинде хай деригелер, механизмдер амыг чарда дээрлиг чыдар, оларнын чамдызы тоңадап-тыгкан. Чадаанын хамус даш разрезинде 1964 чылда экилген «УБ-162» деп экизаватор, чүгүң боду дүмүрер 11 автомашина амыгаваттынмай турар.

Республиканын садыг организацияларында, улутпур комбинат-тарында деригелерин багай амыгалап турарынын фактылары бар.

Ооржак Бирн Бегалевч ам пеп-спонер. Ынчалза-даа ол анаа орбас бир-ле түвөя кылган турар кижил.

Бо хүнерде ол «сельхозтехника» каттыжымткынынын Кызыл-Мажалык салбырынын септелге мастер-скаланында ажилдап турар. Түсөй мергежил моторист болгаш ол ажал хүнүзүн хай нуруузуңу моторлар септелгенин арттырп турар. Наамал кырыла-ла болуңу тура-соруу ам-ла аныяк . бо кырганын кады амылдап турар өөрү мактап турар.

ЧУРУНГА: Ооржак Бирн сеп-телге үеинде.

Фото С. Феоктистовуу.

Тодаргай сорулга

Бүгү республиканын-биле бир дөмей. Барыш-Хемчиктин ажыл-агыйларында чаксы тарылганын урезини беткекээр хайнымышкыныг чөрдүп турар. «Большевик» колхозтун тараажыларында урезин ары-лашкынында быжылган 21 кижил бо хүнерде улам күженишкенин ажилдаашаан, партиянын XXIII съездинде чедир хай чүздү кылдыр тодаргай сорулганы салган.

300 тонна кымыз-тае, 85 тонна арбай, алаан хай хемчээлди сула болгаш чыгге-тараа — колхозчуларын аргылаан урезин ол.

Кыска үеде

Чыл эгезде-ле каш хонуктар эртсе-даа, ол үеңдэ иштинде чедишкенин бадымдарын көздөңгө ажил-кышкылар кылп турар. Улут-Хем районун, ажил-агыйлары он сес хонук иштинде 78 тонна сүтү кү-рүңгө дүжаапкан. Ону эрткен чыл-дың ол үең-биле деңсээрге, оон 31 тонна хей.

«Х Улут хурал» колхозтун дүжаап сүтү эрткен чылдың ол үең-биле алды каталп хай болган. «УТКА 25 чылы», «Улут-Хем» совхозтар база-ла алаан хай сүтү кү-рүңгө кыргың.

Чимээ, Тес-Хем райпозу 1963 чылда-ла экилген 2810 рубль өрктит баартыны амыгалаан, амык чөрдө кизикан, дээрлиг урелгеш, ам амыгалаар аргажок болган. Чөөн-Хемчик, Тажу райполарында улуг өрктити электростанциялар амыгаваттынмай чыдар. Хоорайнын улутпур комбинатында 13 муң ажыг рубль өрктити беж-мен амыг дериг-херекселдер анаа чыдар. Тураның улутпур комбинатында «ПС-12-200» деп маршалыг электростанция ам ийи чыл иштинде амыгаваттынмаан.

Тываның авторгелелин ажил-агыйларында амыгаваттынмай турар деригелериник, машиналарын туңуң чус-чус муң рубльдерге санаар. Кызылдың № 3 автоажыл-агыйында 87 машиналарын, деригелерин амыгалай турар. Кызыл-Мажалыктын автоажыл-агыйында 11 автомашина, автобус, автокран урелик болганында чыл дургузунда амыгалаан.

Республиканың колхозтарында, совхозтарында амыгаваттынмай турар деригелериник болгаш көдөз амыгалаан машиналарын нийти түңү чус муң рубль амып турар. Малчынарнын хол-биле ылыр амылын кошкан механизастаан турбуже, амыл-агыйларда 82 саалда тургузулгаларын 54-ту амыгалай турар. Эрин районун Ленин аттыг, «Чаа орун», Улут-Хеминиң «Нүш-ажылдыг хостуу», «Х Улут хурал», Тес-Хеминиң «Чодураа», Тажуңун «Май 1» колхозтарында болгаш «Найыраа» совхозта саалда агрегаттарын адырып тоңадаш амыгаваттынмас кылдыр урел каан.

Колхозтарда, совхозтарда бобы култураларын ажаап алыр чээрби жаталар, сөккө ажаар дөрт комбайн амыгаваттынмай турар болгаш өскө-даа машиналар, деригелер чыл-чылы-биле амыгалап чок чыдар. Оларнын чамдызы урелик-будалып, амыгалаар хай эртип турар. Чөөн-Хемчик районун Ленин аттыг колхозуна адырып тоңадаш амыгаваттынмас кылдыр урел каан.

Үстүндө айткан болгаш өскө-даа хай чиктерини комитеттик хуралыга чууалашкан, амыгаваттынмай турар деригелерин, машиналарын, механизмдерин эки надалаар болгаш амыгалага кии-лериниң хемчези алырын ол организацияларын, ажил-агыйларын удуртукчуларыга дашкан.

М. ЛЮНДУП.

СЭКП-нин XXIII СЪЕЗДИНИНГЕ Ак-Довурактан медээлер

Удвас СЭКП-нин XXIII съезди ажиткан болгаш. Бистик улаа Төрөн чуртувустуң бугу ажил-ишчилери-биле бир дөмей. Ак-Довуракта «Тыва даг-дугу туудуңу» ажилчылары, инженер-техниктиг ажилдакчы-лары болгаш албан-хаакчылары ол алдарлыг болушкуну төлөтүг ут-куур дээш күш-ажылчы ээлгесиде турп турарлар. Моон-биле холбоштыр туудуңуларын коллектив бо чылдың бирги кварталынның планын ишт 29-та күүсөдир деп бештикен хууууу алаан. Ол чүд дээрже: март 25-ке чедир өртөн сес сал шити чурттаар бир бажының, февраль 26-га чедир 280 оруннуң уруулар сар-халын, ол-ла айда хей чурт чери амыгалаа килери көрүңгөн.

Кол улутпур туудуңуңу талазы-биле алыр, аргала-шеверле система-рын ийи түстүг амыкчыларын болгаш алаан сордурчуларын бетон-каар база рибид кургадып шүртүрүп корпустун 1140 метр бедикке чедир тууду ажилдарын чоруткан турар. Аарошүрүлүр бажының ханазын болгаш дээшчир кымыр ажилды доозарик болгаш автомастерскаяны кор-пузун шеверле ажилдарын чорудар кылдыр беткекээр туудуңулар ху-ууууңу көрүңгөн.

Даг-дугу аргалаар фабриканын ийи ээлгезиниң кол корпузунун та-наамал 20 муң кубометр довурактын үндүр казар, карын үрмек-тээшкын корпузун 3,6 метр чедир тууду. Удуг болгаш ортукка үрмек-тээшкын корпузунда квартал иштинде муң кубометр чедир бетонкаар ажилдарын чорудар.

Ак-Довуракта «Тыва даг-дугу туудуңу» коллектив бо бугу чүлдери-ни күүсөдир талазы-биле Хову-Аксинга «Тыва кобальт» комбинаттың ту-дугуларын социалист чарышка кылдырган.

Амы үеде ылаңгыя москвалык болгаш лежневичларын эгел-дээшкын деткивишаан, ол талазы-биле кандыг ажилдарын кылдырын тодаргай хемчеглерин ажилдап кылган болгаш оларын күүсөдир дээш шымыкыны-биле ажилдап кириккенер.

(Бистик корр).

ЧАЙГЫ ДЕННЕЛИНГЕ ЧЕТКЕН

Алаан хууууу амык күүсөдир, партиянын съездинде чедишкенин ужуражур дээш чарыш Каа-Хеминиң ажил-ишчилериниң орту-зунда улам-ла калбарган. Районун колхозтарын сүт-барая ферма-ларынын кижилери сүт бугуларын пепкейлиг кирип турар. 460 центнер сүтү күрүңгө сатканы-биле бирги кварталдың планын 132 хуууу күүсеттинген.

Сүт дүжарынын талазы-биле бирги черин «Октябрь 30 чылы» кол-хоз ээлээн. Аргылыг амык саанчылары Индия Салчак, Належда За-валина, Евгения Давалай ховутка бир инектен алыр сүтү чайгы саал-дын денделгени чедирген. Ынчангаш ферманын саткан сүдү эрткен чылдың ноябрь, декабрь айларыннан ыракта көүдүң.

МАССАЛЫГ ЭГЕЛЭЭН

Мажуертиг кышкы хей. Олар ам массалыг септелге чедирген. Чаш комбайн «Сут-Хөл» колхозтун ырак кодан-ларын хамаарыш. Ылаңгыя С. Амантыг удуруткан хойжу брга-лазында төрүр мал-тонаа чымчак көккан.

КЕЛИР ЧАСКА

«Тээл» совхоз чаксы хову ажилдарына 46 трактортун, 36 алаанынын, 40 саяканын белең кылдыр септээр ужурут. Ынчаарга совхозтун механизаторлары январь 15-ке чедир 22 трактортун, 25 алаанынын, 12 саяканын толан үндү-генер. Септелгеге келген тракторну чаары, сеп-теттингенерин эртээр дээш ышкы ажилдарын аңаа быжылгатынган механизаторлар күүсеттин-шаан, «П-54» деп тракторларын септелгезин тусту-көзүктер айы-биле аңгалды чөрдүп, калды-ла кезекти септээр хурунча алыр чуп ал турар. Ынчаарга «ИТЗ-50» деп трактор-ларын бөдүк арга-биле септеп, септеки бурзуз амыгалап белик бугуруңкуту, шынарлыг дээш деңсеешип турар.

Совхозта бугу-ле деригелер-биле четге хан-дырткан септелге мастерскаазы бар. Согуз өзекти болгаш дамчылаа корбазыны шөпөп амыгалаар пех база бар. Ол ышкы көдөз ажил-агый машиналарын септээрлик мастерскаа таарымчалыг черлер база тургустунган.

Септелгедө нийтин-биле 35 кижил хаара тут-тунган. Механизаторлар Х. Хертек, М. Жданов олар хуу нормазын 100 хуу күүсөдир, кылган ажилынын эки шынарлыг дээш күженишкенин ажилдап турар. Септелгедө темпизин, шы-нарын бедилеринге кол ийи берип турар чүвө болза, мыла ажилдап турар механизаторларын хуу нормазын ажыг күүсөдир тураларга шан-нал-мактал хевирлиг төлөвирин тынысп турары болур. А ажилына харымсалга чоткар-биле шынгы деңсеедир чорутушан, техника сеп-телгени СЭКП-нин XXIII съездинде чедир доо-зар сорулганы салып турар.

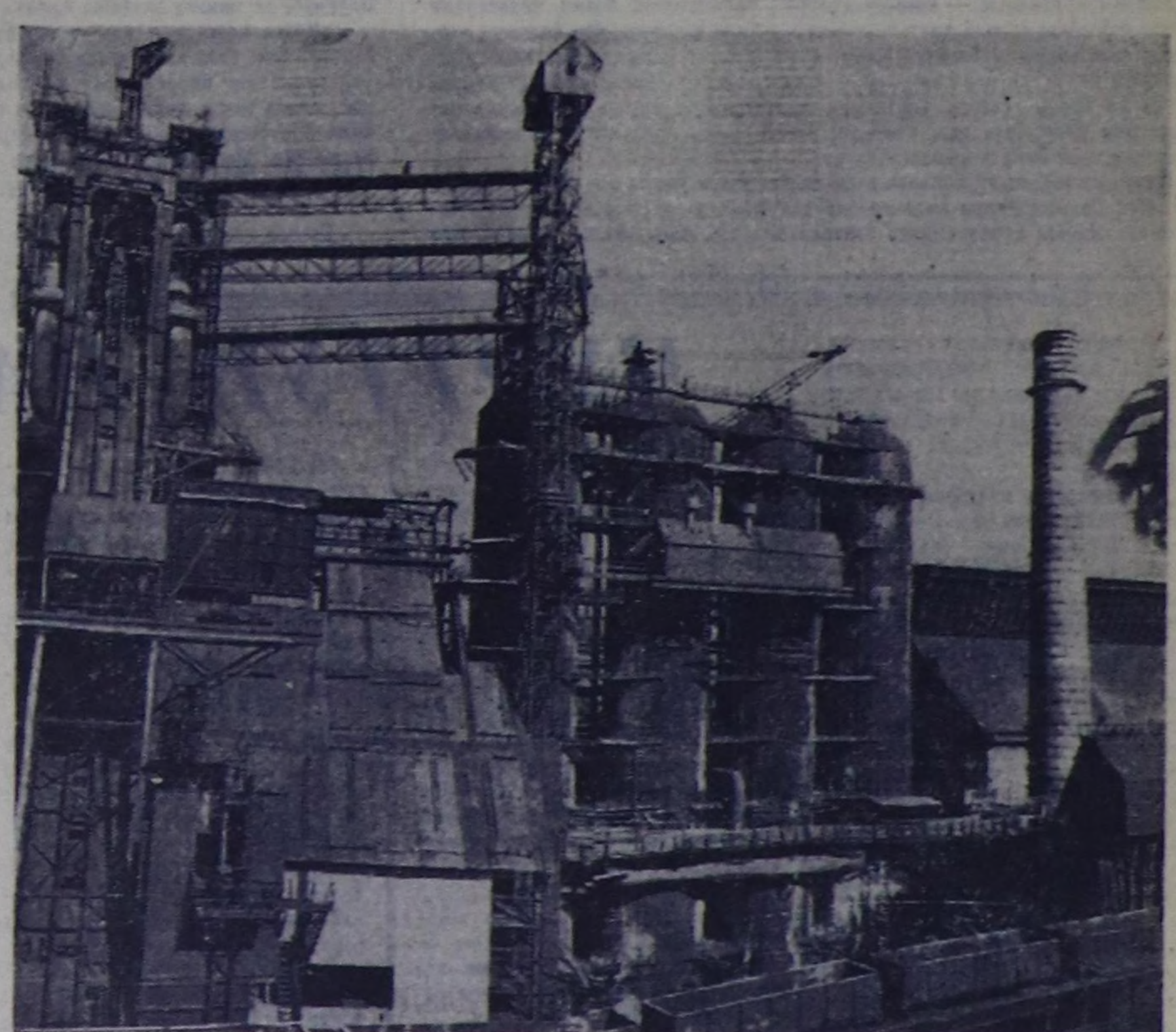
Бай-Тайга район.

М. ПИРОГОВ.

СЕМИРТИЛГЕДЕ

Эрткен чылдың чайында 675 шар-нын семити азыраа кылдыр ху-уууу алаан, район Совединиң депу-тады иш Динкаа Белекке удурткан элэң сорууууу чедир ап, 525 шар-нын барыкы-ле 300 килограммдан өдү деңсеедир, күжү сенис кылдыр дүжаапкан, боттарынын ажилдап ту-рары «Тыва» совхозтун Тес-Хал сал-бырынын «ИТ» планына кыска улу-гузуңу киришкенер. Ам ол эвөө орт-кам 150 шарын семити азырап турар.

Ш. САЯН-ДОРЖУ.

Ждановтун Ильич аттыг заводунда делегей ме-таллургиясында эң улуг дээш № 5 доманы амыг-лаа киирген. Ону амыгалаа кииргени-биле бо заводка чеди чыл планы куусеттинген, ычан-гаш Донбасстың хочуну бугурулгези үндөжини-

биле чаартыган. Чеди чылдың дургузунда маңаа металлургиянын өзүлгү чаа заводу өзүп үнгөн.

ЧУРУНГА: чаа домна суугузу.

Фото С. Гендельманын.

СЭТА-нын фотохрониказы.

Сергей Павлович Королевту орнукшутканы

МОСКВА. Эң улут совет эртемдеп, Черняк баштайгы кылмал спут-никтерин болгаш космос кораб-лериң конструктор. Социалист Күш-ажылдың ийи дашкыр Маады-ры, Лениниң шаңгалдыг лауреады академик Сергей Павлович Коро-левту Москванын ажилчы чоңнары январь 18-те сөөлгү оруктуе удюз.

Кымыл шыгга кыжылдап минтин-гиз болган. Хей саныг эртемдеп, Москва бугурулгелерин ажилчы-лары, ыренкини аныктар. Совет Армиянын дайынчылары аңаа ки-ришкен.

Коммунист партиянын болгаш Совет казактыг удуртукчулары аш-

тер Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, К. Т. Мазауров, А. И. Миноян, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суусов, А. Н. Шелестин, В. В. Гри-шин, П. Н. Демичев, Ш. Р. Рашидов, Д. Ф. Устинов, Ю. В. Андропов, И. В. Калитовов, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. По-номарев, космонавтар, Совет Эвеле-лениң Маршаллары, министрлер, партия, совет болгаш хай-нйити ор-ганизацияларынын талээкелерини минтингиз киришкен.

СССР-нин Министрлер Чөвүлети-нин Даргазынын ораалчызы Л. В. Смирнов, СССР-нин Эртемдер ака-демиянын президенти М. В. Келдыш, СЭКП-нин МКХ-нин бирги секретары Н. Г. Егоричев, СССР-ниң баштайгы ужудукчу-космонавы Ю. А. Гагарин минтингиз чүвө ту-галашан.

Мөңгөн кижиниң мага-бодууңу хуууу урган даяркакты кыжылдап минтингиз доозулган соонда Кремль ханалыга чедире бергеп, аңаа ар-гилерини салдууңу даптаашкыны-биле орунукшуткан.

Шөлдө Совет Эвелелениң гимнин чаңгалып турган. Совет улустуң алдарың огулуга хүндүткелди сөөлгү буулазы берип, шөрт хе-чектерин Магдольда баары-биле эрткен.

(СЭТА).

КИЖИЛЕР-БИЛЕ АЖЫЛДЫҢ КОШКАНДАН

(Тожунун партия конференциясынан)

Баш-ла чыл бурунгаар Тожуну чамды кижилер бойду-климат талаа-была онзагай байдалдары бол-ганын, чүгө кызын специализа-ттынган экономикалык, колдуунда-ла херектеги район кылдыр санап турганы билдирер болбай. Ол соога билишкенин районун амыг эконо-миктиг амыралы шуут-ла буруу шаап турар.

Ам тайгалы Тожунун делемне-ринде чүгө ачылар-тымыш ажылы, ыш улетпур сайырап турар эвес, харын мал, чер ажылынын шапкын сайыраарына таарымчалык калык перспективалар ажыттынып ателден.

Бо-дур, оон каш чиктерин: бола малды естүрүлгөн, чер ажылын сай-ырааларынын чеди чыл планын ра-йонун ийи колхозу ажыр күөсөдип, ээт бүтүрүн 2,1 катан, сүтү — 1,5 катан, дүктү — 1,7 катан у-га таттырган. Олук тынжынын, тоорук бедеткээринин эртен чылдагы пла-нын районда тускайжыттынган ажыл-агыйлар алаан чедикшинин күөсөтөш, даямалдыктан барык ийи катан хей орулганы алганар.

1963 чылда районга чуртталга тузугу чыгаргунуң, 3,5 муң дор-бечин метр чуртталга шөлү ажыл-дала кирген, райо бараан саарыла-аанын чыл планын кааганымзыдан дээр күөсөдип, 5600 рубльдин не-мелде орулганы кирип алган.

Моон сонгаар эконимиканы эртен-инг үндөнгө дүрген темпиди сай-ыраалып боурунун бүтү-ле арала-ры болгаш эаэртимес куралыра-ры районда бар. Тожунун хөрүң-кыматтыг берге байдалында бе-лин эртен чылын арбайын сектар саанынган ортума-бисе 13—14 центер дүктүң боттарынын кызы-мак күш-ажылы-биле естүрүп шы-дан, «Совет Тыва» колхозга Ч. Намын, Б. Кузур, К. Аспан-оол ышкаш мурунчыл механизаторла-ры; саар ийик буртулун чыл дур-гузунда 1400 литр чедир сүт саап алган, «Май 1» колхозга К. Чашпа-ак, А. Бичен, А. Бичек ышкаш саа-чылары; ол-ла колхозга хей дук ап, чаш хураган буртуң менди ро-руктурган К. Сунуш, Б. Чоргаа, К. Шинит ышкаш хойдуларын; тус буртуң чүс-чүс рубльдин «чымчак аалынын» бедеткеш, тынш ажыл-агыйларынын «аук планын дыка ажыр күөсөдирине» төлөтүп са-зышкынын кириген И. Дуанчы, Д. Эрестол, И. Баянов, А. Таскара-ков, К. Сереней, В. Берия, М. Ондарай ышкаш сурагыл аңчыларын мурунчыл дуржулааы ол дугайын толугайы херечилген.

Ынчаарга Тожунун партия орга-

ниязация районга мал, чер ажылын сайыраалы, бойдустун эаэртимес байдалдарын улам-на хейи шидгедир талаа-была экономиктиг сана-жылгаарын угазылалык кылып, ажыл-агый, култура тургузушкуну билдирген башкарып келген чүе болза, амыгындан ушчок дээр түдөөдөр чедип алдынар ужуруг турган дээрин, чоктаа чаа болуп эртен районун дөрүк партия кон-ференциясы дедгелден. Шынап-ла ыраккы Тожунун ажыл-агый, кул-туралы амыралында, чон ортууң-га партия-и-организастыг, масса-политиктиг ажылдарга чамдык че-дикшинер-биле хергештир дыка улук четпестериниң бары конфе-ренцияга СЭКП райкомунун секретары М. Машпаадайын кылган өтөт плеткелдиге-даа, делегаттарын са-малдарында-даа толугайы илээрэн.

Чул дээр, районда мал, чер ажы-лынын хөгжүлдөз амылга чедир эртемниг үндөнгө салдымаанын-дан эрги, хожудатгай арга-биле чо-руушкан. Илангы колхозтарын мал ажылында механизация непе-ревен. Чамдык чүзүн малдарын баш саанын чогуур өздөз чедип алдынар, продукттуг чогуу ама-лаа дыка чавыс хедээр. Районун мал балансына биче эвес чери эаээр, хей орулганы берге чогуу ийи ажыл сөөлү каш чылдарын улаштыр өздө чок болуп келген.

Ажыл-агый эвес чоруктаң, ажаала, чедерилгенин багындан чүгө эртен чылын беин районга, 787 баш шээр мал, 223 бола мал хорал өлгөн. Районун колхозтары чүс баш төрүк малга онааштыр эр-кен чылын 35 хураган, 37 бызаан, 20 кузуну чедир алаан.

Мал кыштагалышкынын талаа-была эртен чылдык төтөнгич дуржулааында район организаци-алары, ажыл-агыйларга партия комитеттери колхозтар баштар черлери чогуур түндөлдү кылбагындан бо чылын кыштагалышкы база-ла бер-ге байдала. Илангы районун «Май 1» колхозында байлал онза дүрүзүлгөндү.

Артедь бугурулгенине үчөт өт-чөттүң өмөлдө улук укур-дузалыг болуп турбужа, бо чугула херекте бу-дугаалыгын кончуг хей. Илангы «Май 1» колхозга үчөт, өтчөт шуут сандалар дүшкөн, сан-хө талаа-бы-ла берге байдалан ол ажыл-агый каш чылды улаштыр уштуруп эаа.

Ирбанд республика укур-дузалыг ыш бедеткел пунктузун, райпром-

комбинаттын ажылына СЭКП райко-му, ол бугурулгелер партия эге организациалары боттук удурула-ганы хандырбайн келгенден олар эртен чылдын планын онаалгала-рын ыракта чедир күөсөтпөн. Олар-да куш-ажылды организастап тура-ры багай, ажылчынар ортууңда кижизилде ажылы кончуг четпес, оон уламындан чурум үрээр, кем-херек үүлдөдир чоруктарын фак-тыларын эаэш эвес дээрин Адыг, Тимофеев, Доросеев болгаш еске-даа делегаттар саналыга дүрүзүңи-биле чугаааннар.

Районда улус өөредилгенин, култура чырыдышкынын, калык камгалаалынын, харылаанын, салгы-нын, бойдус камгалаалынын херээрде бар четпестерин дугайы плеткелге болгаш делегаттар Шогжал, Новиков, Чанчывай, А. Юмбун база СЭКП об-комунун төлөз Дорун-оол оларын саналарына илээрэн.

Шинтирлерин күөсөдөз кына-нап, организастаар ажыл-агый, култура тургузушкунунуң участо-ктарына партия удурулгала чугу-ла чүүл. Ынчаарга СЭКП-нин Тожу райкому, оон бюроз ажыл-агый, култура айтырылганын талаа-была хей-хей шинтирлерин хулап ол келзе-даа, оларын боттук күөсө-дөз хандырп шыдаан. Чикээ, «Май 1» колхозун ажыл-агый се-лгедер дугайында партия райкомун бюроз хей санын доктааларын үн-дүрүш, оларын чангызын-даа күө-сөтпөн.

Өтчөттүг үенин иштинде район-унуң ажыл-агый амыралында-даа, чонуну култура-адырал ханды-рылганын-даа, партия-и-массалыг болгаш полит-кижизилдеги ажыл-агыйлар организастаарында-даа болдун-ган эаэш эвес четпестер болза, СЭКП райкомун, оон бюрозун болгаш партия эге организациаларын ажыл-агый-чорудулааы коммунизм тургузушкунунуң амыг бедик негелдеринде дүштүр мынчага чо-гууру-биле аде тургустууаанын, удурулганын практикалыга эрги, конкеларын арганын колдышмаан келгенин херечилеп турар. Малаа хамаарыштыр СЭКП-нин райкому, оон секретары болгаш тус-тус кидилгенин конференцияны деле-гаттар Тамын-оол, Алдын-оол, Та-барина, С. Юмбун оларын шыгыг шүтүмчүлүгүн ычтанга таварыла эаа.

Районун улус ажыл-агыйнын чамдык алырларында ажыл-херектиг баксыраакшынын үндөз чылда-

гаш политик талаа-была теплентиг дээрин партиянын мурунуга шыны-дып турар чугула документ болур. Ынчаарга партияга кирерлерге даг-дынныг берип турарлар харысаганы бедик-биле медереп билген турары чугула.

Партия организациаларынын хүрээленин естүрүңгө, анык комму-нистерни кижизилдеги хамаарышкан айтырылгар партбюроңуң кичээ-гейиниң төвүңе турар ужурул.

Ындыг турбуме эргелде партия организациаы ол талаа-была чам-дык ажылы хожаткан дие чазыг болбас. Чимек кылдыр Салчак Нома-гарын ол керээли. Нандалатан СЭКП кеңигүүнө шилчкөөн ол ундурт-нон. Оң ажылдап турар бригадазы республикада билдингир коммунисттиг куш-ажылдык бригадазы-дыр. Ында хоочун тудугу 6 коммунистер бар. Оларын ол экинге салдыр канчан барганыл?

«Кини киниге — өңүк, эш болгаш акы-дуңма» деп принцип бар болгай. Бир эвес ол бригада болуңуң бичик коллективинге Салчак-биле үрө-түңкелдиг кижизилдеги ажылын чоруткан болза, ол арага ханды-пас, амжыл шакгы үсөс, хурап-суглаадан деспес турган ийи. Бо талаа-былед партбюроң анык амыгыңа хошкан кичээгэй сагыны база-ла билдингир. Моон сонгаар партияга хүлээп алышкынын Устава айт-кан негелде бугуар шыңгың көөрү чугула.

О. САМБУ.

Кызыл хоорай.

Тус-тус парторганизациаларын талаа-зын кижилер-биле, кадрлар-биле ажылды дыка суларатканында дээр-ин конференция онаалап дедгелден. Удурур ажылдарга кадрларын ши-лип алырын, таарыштыр тургу-зарынын, кижизилдерин ленинчи принциптери болганчок-ла хажы-тынып турган. Оң уламындан поли-тиктиг болгаш ажыл-ишчи мөү-шы-нары таарышпас, төлөп чок кижилер удурур эрге-дужааларга үр үеде туттунуп, олар ажыл-херекти че-жемейин-даа үгдөдөдип турла, партиянын райкому, оон бюроз эте-жип келген. Кол чугааны, хооун аазаашкыны-биле район органи-зациаларын чедерилгенин, «Май 1» колхозту хоозураарына хедирген Күнчүн дээрин, шүшөө өөлөжөк чоругу-биле Ырбан ыш бедеткел пунктузунуң ажылын сандараткан Карамышети ол ажылдарга чыл-чылы-биле «ыжылдал» келгени оон толугай барымдааы болуп шыдаар.

Ырбан ыш бедеткел пунктузунга сөөлү ийи чыл дүрүзүңда беин 5 прораб, 5 механик солуп, халаш-каны кадрлар-биле ажылды сандаргайын айтып турар. Районда «Май 1» колхозтун ажыл-агыйнын үгдөдөдү баксыраанын биче эаэс бурулуг болу дег, ол колхозга партия эге организациаларын секте-тарлары турган Достай-оол, Сары-оол, Тожу оларга харысагаа хү-дээринин улуу, харын СЭКП райко-мунун аппаратында акеп ажылда-дып алганын принцип талаа-была канчан шын деп болуру дээр дуга-йында чамдык делегаттарын шүтүм-чүлүгүн чөле чеп.

Тыла АССР-нин Министрлер Ча-вүленин даргазы М. К. Мендуме конференциянын ажылына кириш-кел, болуңуң саналыга ажыл-хе-ректи угазылалыг башкарынын, партия-и-организастыг, масса-поли-тиктиг ажылда четпестерин дарыс уузууларынын арга-сүмелерин кат-кан.

Ажыл-агый, култура тургузуш-кунуң экижидерине улаган дегел-реңей шинтирлерин конференция хү-лээп алышкан, улаас болуп СЭКП-нин XXIII съездинде төлөтүг ужуражымынча районун ажылчы чонун кыйгырган.

Районун партия конференцияны-дан сонгутаан райкомун бичири организастыг пленуму СЭКП райко-мунун бичири секретарына М. Маш-паадайын, секретарына М. Бон-даренно, К. Нолев оларын сонган.

А. КЫЗЫЛ-ООЛ.
(Бистик тускай көрө).

Тус-тус парторганизациаларын талаа-зын кижилер-биле, кадрлар-биле ажылды дыка суларатканында дээр-ин конференция онаалап дедгелден. Удурур ажылдарга кадрларын ши-лип алырын, таарыштыр тургу-зарынын, кижизилдерин ленинчи принциптери болганчок-ла хажы-тынып турган. Оң уламындан поли-тиктиг болгаш ажыл-ишчи мөү-шы-нары таарышпас, төлөп чок кижилер удурур эрге-дужааларга үр үеде туттунуп, олар ажыл-херекти че-жемейин-даа үгдөдөдип турла, партиянын райкому, оон бюроз эте-жип келген. Кол чугааны, хооун аазаашкыны-биле район органи-зациаларын чедерилгенин, «Май 1» колхозту хоозураарына хедирген Күнчүн дээрин, шүшөө өөлөжөк чоругу-биле Ырбан ыш бедеткел пунктузунуң ажылын сандараткан Карамышети ол ажылдарга чыл-чылы-биле «ыжылдал» келгени оон толугай барымдааы болуп шыдаар.

Ырбан ыш бедеткел пунктузунга сөөлү ийи чыл дүрүзүңда беин 5 прораб, 5 механик солуп, халаш-каны кадрлар-биле ажылды сандаргайын айтып турар. Районда «Май 1» колхозтун ажыл-агыйнын үгдөдөдү баксыраанын биче эаэс бурулуг болу дег, ол колхозга партия эге организациаларын секте-тарлары турган Достай-оол, Сары-оол, Тожу оларга харысагаа хү-дээринин улуу, харын СЭКП райко-мунунун аппаратында акеп ажылда-дып алганын принцип талаа-была канчан шын деп болуру дээр дуга-йында чамдык делегаттарын шүтүм-чүлүгүн чөле чеп.

Тыла АССР-нин Министрлер Ча-вүленин даргазы М. К. Мендуме конференциянын ажылына кириш-кел, болуңуң саналыга ажыл-хе-ректи угазылалыг башкарынын, партия-и-организастыг, масса-поли-тиктиг ажылда четпестерин дарыс уузууларынын арга-сүмелерин кат-кан.

Ажыл-агый, култура тургузуш-кунуң экижидерине улаган дегел-реңей шинтирлерин конференция хү-лээп алышкан, улаас болуп СЭКП-нин XXIII съездинде төлөтүг ужуражымынча районун ажылчы чонун кыйгырган.

Районун партия конференцияны-дан сонгутаан райкомун бичири организастыг пленуму СЭКП райко-мунун бичири секретарына М. Маш-паадайын, секретарына М. Бон-даренно, К. Нолев оларын сонган.

А. КЫЗЫЛ-ООЛ.
(Бистик тускай көрө).

Тус-тус парторганизациаларын талаа-зын кижилер-биле, кадрлар-биле ажылды дыка суларатканында дээр-ин конференция онаалап дедгелден. Удурур ажылдарга кадрларын ши-лип алырын, таарыштыр тургу-зарынын, кижизилдерин ленинчи принциптери болганчок-ла хажы-тынып турган. Оң уламындан поли-тиктиг болгаш ажыл-ишчи мөү-шы-нары таарышпас, төлөп чок кижилер удурур эрге-дужааларга үр үеде туттунуп, олар ажыл-херекти че-жемейин-даа үгдөдөдип турла, партиянын райкому, оон бюроз эте-жип келген. Кол чугааны, хооун аазаашкыны-биле район органи-зациаларын чедерилгенин, «Май 1» колхозту хоозураарына хедирген Күнчүн дээрин, шүшөө өөлөжөк чоругу-биле Ырбан ыш бедеткел пунктузунуң ажылын сандараткан Карамышети ол ажылдарга чыл-чылы-биле «ыжылдал» келгени оон толугай барымдааы болуп шыдаар.

Ырбан ыш бедеткел пунктузунга сөөлү ийи чыл дүрүзүңда беин 5 прораб, 5 механик солуп, халаш-каны кадрлар-биле ажылды сандаргайын айтып турар. Районда «Май 1» колхозтун ажыл-агыйнын үгдөдөдү баксыраанын биче эаэс бурулуг болу дег, ол колхозга партия эге организациаларын секте-тарлары турган Достай-оол, Сары-оол, Тожу оларга харысагаа хү-дээринин улуу, харын СЭКП райко-мунунун аппаратында акеп ажылда-дып алганын принцип талаа-была канчан шын деп болуру дээр дуга-йында чамдык делегаттарын шүтүм-чүлүгүн чөле чеп.

Тыла АССР-нин Министрлер Ча-вүленин даргазы М. К. Мендуме конференциянын ажылына кириш-кел, болуңуң саналыга ажыл-хе-ректи угазылалыг башкарынын, партия-и-организастыг, масса-поли-тиктиг ажылда четпестерин дарыс уузууларынын арга-сүмелерин кат-кан.

Ажыл-агый, култура тургузуш-кунуң экижидерине улаган дегел-реңей шинтирлерин конференция хү-лээп алышкан, улаас болуп СЭКП-нин XXIII съездинде төлөтүг ужуражымынча районун ажылчы чонун кыйгырган.

Районун партия конференцияны-дан сонгутаан райкомун бичири организастыг пленуму СЭКП райко-мунун бичири секретарына М. Маш-паадайын, секретарына М. Бон-даренно, К. Нолев оларын сонган.

А. КЫЗЫЛ-ООЛ.
(Бистик тускай көрө).

Тус-тус парторганизациаларын талаа-зын кижилер-биле, кадрлар-биле ажылды дыка суларатканында дээр-ин конференция онаалап дедгелден. Удурур ажылдарга кадрларын ши-лип алырын, таарыштыр тургу-зарынын, кижизилдерин ленинчи принциптери болганчок-ла хажы-тынып турган. Оң уламындан поли-тиктиг болгаш ажыл-ишчи мөү-шы-нары таарышпас, төлөп чок кижилер удурур эрге-дужааларга үр үеде туттунуп, олар ажыл-херекти че-жемейин-даа үгдөдөдип турла, партиянын райкому, оон бюроз эте-жип келген. Кол чугааны, хооун аазаашкыны-биле район органи-зациаларын чедерилгенин, «Май 1» колхозту хоозураарына хедирген Күнчүн дээрин, шүшөө өөлөжөк чоругу-биле Ырбан ыш бедеткел пунктузунуң ажылын сандараткан Карамышети ол ажылдарга чыл-чылы-биле «ыжылдал» келгени оон толугай барымдааы болуп шыдаар.

Ырбан ыш бедеткел пунктузунга сөөлү ийи чыл дүрүзүңда беин 5 прораб, 5 механик солуп, халаш-каны кадрлар-биле ажылды сандаргайын айтып турар. Районда «Май 1» колхозтун ажыл-агыйнын үгдөдөдү баксыраанын биче эаэс бурулуг болу дег, ол колхозга партия эге организациаларын секте-тарлары турган Достай-оол, Сары-оол, Тожу оларга харысагаа хү-дээринин улуу, харын СЭКП райко-мунунун аппаратында акеп ажылда-дып алганын принцип талаа-была канчан шын деп болуру дээр дуга-йында чамдык делегаттарын шүтүм-чүлүгүн чөле чеп.

Тыла АССР-нин Министрлер Ча-вүленин даргазы М. К. Мендуме конференциянын ажылына кириш-кел, болуңуң саналыга ажыл-хе-ректи угазылалыг башкарынын, партия-и-организастыг, масса-поли-тиктиг ажылда четпестерин дарыс уузууларынын арга-сүмелерин кат-кан.

Ажыл-агый, култура тургузуш-кунуң экижидерине улаган дегел-реңей шинтирлерин конференция хү-лээп алышкан, улаас болуп СЭКП-нин XXIII съездинде төлөтүг ужуражымынча районун ажылчы чонун кыйгырган.

Районун партия конференцияны-дан сонгутаан райкомун бичири организастыг пленуму СЭКП райко-мунун бичири секретарына М. Маш-паадайын, секретарына М. Бон-даренно, К. Нолев оларын сонган.

А. КЫЗЫЛ-ООЛ.
(Бистик тускай көрө).

Тус-тус парторганизациаларын талаа-зын кижилер-биле, кадрлар-биле ажылды дыка суларатканында дээр-ин конференция онаалап дедгелден. Удурур ажылдарга кадрларын ши-лип алырын, таарыштыр тургу-зарынын, кижизилдерин ленинчи принциптери болганчок-ла хажы-тынып турган. Оң уламындан поли-тиктиг болгаш ажыл-ишчи мөү-шы-нары таарышпас, төлөп чок кижилер удурур эрге-дужааларга үр үеде туттунуп, олар ажыл-херекти че-жемейин-даа үгдөдөдип турла, партиянын райкому, оон бюроз эте-жип келген. Кол чугааны, хооун аазаашкыны-биле район органи-зациаларын чедерилгенин, «Май 1» колхозту хоозураарына хедирген Күнчүн дээрин, шүшөө өөлөжөк чоругу-биле Ырбан ыш бедеткел пунктузунуң ажылын сандараткан Карамышети ол ажылдарга чыл-чылы-биле «ыжылдал» келгени оон толугай барымдааы болуп шыдаар.

Ырбан ыш бедеткел пунктузунга сөөлү ийи чыл дүрүзүңда беин 5 прораб, 5 механик солуп, халаш-каны кадрлар-биле ажылды сандаргайын айтып турар. Районда «Май 1» колхозтун ажыл-агыйнын үгдөдөдү баксыраанын биче эаэс бурулуг болу дег, ол колхозга партия эге организациаларын секте-тарлары турган Достай-оол, Сары-оол, Тожу оларга харысагаа хү-дээринин улуу, харын СЭКП райко-мунунун аппаратында акеп ажылда-дып алганын принцип талаа-была канчан шын деп болуру дээр дуга-йында чамдык делегаттарын шүтүм-чүлүгүн чөле чеп.

Тыла АССР-нин Министрлер Ча-вүленин даргазы М. К. Мендуме конференциянын ажылына кириш-кел, болуңуң саналыга ажыл-хе-ректи угазылалыг башкарынын, партия-и-организастыг, масса-поли-тиктиг ажылда четпестерин дарыс уузууларынын арга-сүмелерин кат-кан.

Ажыл-агый, култура тургузуш-кунуң экижидерине улаган дегел-реңей шинтирлерин конференция хү-лээп алышкан, улаас болуп СЭКП-нин XXIII съездинде төлөтүг ужуражымынча районун ажылчы чонун кыйгырган.

Районун партия конференцияны-дан сонгутаан райкомун бичири организастыг пленуму СЭКП райко-мунун бичири секретарына М. Маш-паадайын, секретарына М. Бон-даренно, К. Нолев оларын сонган.

А. КЫЗЫЛ-ООЛ.
(Бистик тускай көрө).

Тус-тус парторганизациаларын талаа-зын кижилер-биле, кадрлар-биле ажылды дыка суларатканында дээр-ин конференция онаалап дедгелден. Удурур ажылдарга кадрларын ши-лип алырын, таарыштыр тургу-зарынын, кижизилдерин ленинчи принциптери болганчок-ла хажы-тынып турган. Оң уламындан поли-тиктиг болгаш ажыл-ишчи мөү-шы-нары таарышпас, төлөп чок кижилер удурур эрге-дужааларга үр үеде туттунуп, олар ажыл-херекти че-жемейин-даа үгдөдөдип турла, партиянын райкому, оон бюроз эте-жип келген. Кол чугааны, хооун аазаашкыны-биле район органи-зациаларын чедерилгенин, «Май 1» колхозту хоозураарына хедирген Күнчүн дээрин, шүшөө өөлөжөк чоругу-биле Ырбан ыш бедеткел пунктузунуң ажылын сандараткан Карамышети ол ажылдарга чыл-чылы-биле «ыжылдал» келгени оон толугай барымдааы болуп шыдаар.

Ырбан ыш бедеткел пунктузунга сөөлү ийи чыл дүрүзүңда беин 5 прораб, 5 механик солуп, халаш-каны кадрлар-биле ажылды сандаргайын айтып турар. Районда «Май 1» колхозтун ажыл-агыйнын үгдөдөдү баксыраанын биче эаэс бурулуг болу дег, ол колхозга партия эге организациаларын секте-тарлары турган Достай-оол, Сары-оол, Тожу оларга харысагаа хү-дээринин улуу, харын СЭКП райко-мунунун аппаратында акеп ажылда-дып алганын принцип талаа-была канчан шын деп болуру дээр дуга-йында чамдык делегаттарын шүтүм-чүлүгүн чөле чеп.

Тыла АССР-нин Министрлер Ча-вүленин даргазы М. К. Мендуме конференциянын ажылына кириш-кел, болуңуң саналыга ажыл-хе-ректи угазылалыг башкарынын, партия-и-организастыг, масса-поли-тиктиг ажылда четпестерин дарыс уузууларынын арга-сүмелерин кат-кан.

Ажыл-агый, култура тургузуш-кунуң экижидерине улаган дегел-реңей шинтирлерин конференция хү-лээп алышкан, улаас болуп СЭКП-нин XXIII съездинде төлөтүг ужуражымынча районун ажылчы чонун кыйгырган.

Районун партия конференцияны-дан сонгутаан райкомун бичири организастыг пленуму СЭКП райко-мунун бичири секретарына М. Маш-паадайын, секретарына М. Бон-даренно, К. Нолев оларын сонган.

А. КЫЗЫЛ-ООЛ.
(Бистик тускай көрө).

Тус-тус парторганизациаларын талаа-зын кижилер-биле, кадрлар-биле ажылды дыка суларатканында дээр-ин конференция онаалап дедгелден. Удурур ажылдарга кадрларын ши-лип алырын, таарыштыр тургу-зарынын, кижизилдерин ленинчи принциптери болганчок-ла хажы-тынып турган. Оң уламындан поли-тиктиг болгаш ажыл-ишчи мөү-шы-нары таарышпас, төлөп чок кижилер удурур эрге-дужааларга үр үеде туттунуп, олар ажыл-херекти че-жемейин-даа үгдөдөдип турла, партиянын райкому, оон бюроз эте-жип келген. Кол чугааны, хооун аазаашкыны-биле район органи-зациаларын чедерилгенин, «Май 1» колхозту хоозураарына хедирген Күнчүн дээрин, шүшөө өөлөжөк чоругу-биле Ырбан ыш бедеткел пунктузунуң ажылын сандараткан Карамышети ол ажылдарга чыл-чылы-биле «ыжылдал» келгени оон толугай барымдааы болуп шыдаар.

Ырбан ыш бедеткел пунктузунга сөөлү ийи чыл дүрүзүңда беин 5 прораб, 5 механик солуп, халаш-каны кадрлар-биле ажылды сандаргайын айтып турар. Районда «Май 1» колхозтун ажыл-агыйнын үгдөдөдү баксыраанын биче эаэс бурулуг болу дег, ол колхозга партия эге организациаларын секте-тарлары турган Достай-оол, Сары-оол, Тожу оларга харысагаа хү-дээринин улуу, харын СЭКП райко-мунунун аппаратында акеп ажылда-дып алганын принцип талаа-была канчан шын деп болуру дээр дуга-йында чамдык делегаттарын шүтүм-чүлүгүн чөле чеп.

Тыла АССР-нин Министрлер Ча-вүленин даргазы М. К. Мендуме конференциянын ажылына кириш-кел, болуңуң саналыга ажыл-хе-ректи угазылалыг башкарынын, партия-и-организастыг, масса-поли-тиктиг ажылда четпестерин дарыс уузууларынын арга-сүмелерин кат-кан.

Ажыл-а

ШЫН

Улут Октябрыттың 50 чымына

Совет улустун хамааты дайын уезинде интервентлерге болгаш ак-гвардейжилерге улут маалдырлыг демиселини төөгүлүг арын-нарында Совет Армиянын шылта-рапгай полковолдузу Нероним Петрович Уборевичинин адын алдын үжүктөр-биле сийлип бижээн.

Оон сөөлүзүдир П. П. Уборевичке баштаан шериг кезекте-ри, сонгу чүктүн калды-берге байдалына, америк болгаш англи шериглерин чылча шаап турган-нар. Алтын Дина операциялары-нын болгаш бригаданын дайын-чыларынын база оон командир-и-ти.

тузунун 9-ку (Бубань) армиязы-нын командиринге томуйлаткан. Ол анаа база-ла полковолдузун тергич шериг мергежилни, ле-нингичи-коммунист илейини көргүскөн.

1920 чылдын апрель 8-те Бу-гу-Эвильдин Топ Күсөкчи Ко-тузунушкунарга бозунга кам-хайыра чок турган, ынчалза-даа бодамчалыг шын шиптирдеп би-лир чораш.

Чурукта: арыг иштинге хаактыг селгүүстээшкн. Фото В. Красниковтуу.

Амыдыралын революцияга бараалгаткан

Бир авес Нероним Петрович дигир чораш бол-ла, мында — январь 14-те тал-тыг-ла 70 хар-лаар. 1896 чылда, мурнунда Ковенская губерниясынын Антан-дрия деп кездеинге литва та-раачын кижинин аг-бүлөсүн-ге ол төртүтүнгөн. Марксист чогаал-дар-биле Петербургтун политех-никтин институтунун студентин тургаш-ла ол таныжып алган. Делегетин бирги дайыннын фронтунга полпоручик Уборевич большевиктерин талалакчызы апарган.

1917 чылдын февраль револю-циясынын соонда Уборевич Рос-сиянын Социал-Демократтыг (большевиктерин) ажалын партизанын кезигүүнү болуп кирген. Оон аялал амьдыралы-нын төнүзүнгө чедир коммуни-змдиг улут херөгөтк ол бертинген.

Октябрынын социалист улут революциянын Уборевич румын фронтунга уткаан. Ол анаа шуут-ла большевиктерин тала-зынче шалып берген ротаны ко-мандылап турган. Бир ай эр-кенде солдаттар ону полк коман-дир кылдыр сонгу алганнар.

Революст коргус чогу-биле болгаш маалдырлыг-биле ол совет эрге-чатырганын баштайт хүн-неринде-де немец шериглер-биле чидип демиселин чорууп, олар-нын тергич дээн кезектерин чылча шаап, денел чок шериг мергежилни көргүскөн. Совет Ада-чуртунга болгаш Коммуни-ст партиясына ынакшыл ону тулчушкунарга баулуг-ла мер-ген-маалдыр кылдып турган. Ол тулчушкуну тактиктин шын ор-ганизаатарында аягыда дайын-чылар аразына кижизинде ажалын эки организааттап билдир турган.

Оон сөөлүзүдир П. П. Уборевичке баштаан шериг кезекте-ри, сонгу чүктүн калды-берге байдалына, америк болгаш англи шериглерин чылча шаап турган-нар. Алтын Дина операциялары-нын болгаш бригаданын дайын-чыларынын база оон командир-и-ти.

1918 чылдын январьда И. П. Уборевичини 18 дугаар алыгын дивизиянын командир кылдыр томуйлаан. Ол дивизия англи-америк интервенттерин Котлас таварыштыр Вологда болгаш Москвага эрттирбес деп хары-салгалып лаалга алган турган. Уборевич ол лаалганы чедип-киниг куусеткен. Оон дивизия В. И. Ленинни улут максатын ааган.

1919 чылдын октябрыда И. П. Уборевичини Мурнуу фронтке чорудупкан. Деникинге улут тулчушкунарын киржикчилер, бо статьянын авторлары Уборевич-биле хей улаа ужуражып, дайынчы командиринин дужалла-рын кууседип турганнар.

14 дугаар армиянын Ревшерин чөвүленин кезигүү Г. К. Орджоникидзе-биле калы Уборевич анык Совет Республиканын таву Москвага чүктүп турган Деникиннин шериглерин чүгө-лөп докталдыр дээн эвес, харын-даа чылча шаар дээн улут ажалды чоруткан.

Орёл болгаш Брома чоогунга, Курск болгаш Белгород чоогунга, Украина болгаш Донда-Ростовтун мурнуу-барыны чүгүнгө кылган операциялар бистин Төзөн чур-тувустун шериг төгүзүнгө кай-гамчыктыг арыннар болуп кирген. Аткаарлаан ак-гвардейжи «ак-тура армиязын» итеп-сүрүп ту-рар өйдө Уборевич Кавказ фрон-

минетинин Президиуму револю-цияны Хундулуг чепсээ азы ын-чаарда адап турганы ышкып «Ал-дын чепсээ»-биле шаанаар ду-гайында докталдыр үндүргөн. Ынды чепсээ-биле дээн командырал составы онза дайынчы шыларал дээн шаанаар турган. Оон-биле шаанаар кылдыр Уборевичини кинирген. Кол командыралчы С. С. Каменевти берген характеристик-тааында чыгча дээн: «Оон удурутулаан-биле 9-ку армия дайынга күчүлүг согушкуну берип шылаар күш болу берген. Оон ынай анаа баштаган шериг кезектери-биле калы бүгү калы-бергелери — эртин чораша эш И. П. Уборевич деникинчи армия-ны итеп-сүрүнгө шиптирдеп үлүт ролдуг болган. Екатеринбург тавары аткаарлаан Кубань хемин кешпейи чорла. Уборевичини шериглерин дайынны атака-лааннар. Калы-лошкун, 12 шак үргүлүлгөн тулчушкунун түн-вейде актарин 20 мун солдат-тарын болгаш 2 мун офицерлерин тулуп алганнар. Оон аягыда 30 аэропланнарны, 4 куак-лозид-лерин, 5,5 миллион астарын, 40 ажалы үгөр-бооларын, дыка хей пулемёттарын болгаш өске-лаа шериг чепсээн хураап алганнар.

1920 чылдын апрель 8-те Бу-гу-Эвильдин Топ Күсөкчи Ко-митетинин Президиуму Уборевичини Хундулуг Алдын чепсээ-биле шаанаар деп шиптирдеген.

Муң тос чус чөвөби чылдын июль агазында Нероним Петрович 13 дугаар армиянын командиринге төмүлөткан. Ол армия Вран-гельге улут тулчуп турган.

Шак анаа бистер база катал Уборевич-биле дуза бергеш, оон арес-маалдырлыг чорутканын херечилери болу берген бис. Ол

мижге чорудупкан. Оон башта-лазы-биле ол армия Проскуров болгаш Жмеринка чоогунга пет-лировчуларын чылча шыпкан.

1921 чылдын агазында Неро-ним Петровичини М. В. Фрунзе-нин инициативасы-биле Украина болгаш Крым шериглеринин ко-мандылакчынын дуалакчы-зынга томуйлаан. А үш ай эртен-де партия ону Антоновтун дээрбе-чилери-биле демисеж кылдыр Тамбовщинага чоруткан.

Оон соонда Белоруссияга Бу-лак-Булаховичинин дээрбечиле-ринге улут болгаш Ыраккы Чөөн чүгө Спасск чоогунга япон ин-тервентилерге улут чорутка кай-гамчык операцияларын ол уду-ткан. Ыраккы Чөөн чүгө артти-рен тулчушкуннар дээн И. П. Уборевич үш дугаар Кызыл Тук ордени-биле шаанааткан.

Тайбын-лаа үдө Нероним Пе-трович Совет Чеспектиг Күштерин тургузарына дыка улут күштү үндүргөн.

Кижиге чүдүр чорук уезинде И. П. Уборевич хоп-нүгүлге та-варышкан элген. Мында-лаа оон ову-хемин чонга кезээ-мөн-геле артып, коммунизм дээн де-миселин сорук кириктич үлөгө-ри болуп чорут.

П. АЛЕКСАНДРОВ.
Мур тос чус чөвөби чылдын июль агазында Нероним Петрович 13 дугаар армиянын командиринге төмүлөткан. Ол армия Вран-гельге улут тулчуп турган.

Шак анаа бистер база катал Уборевич-биле дуза бергеш, оон арес-маалдырлыг чорутканын херечилери болу берген бис. Ол

«Бүгө аткаш, пөкпес мен»

Чезен бир харлыг Оная Кыргыс ирейни Эйлиг-Хем суурда таны-маш кижилер оон чатыг-сөзүн, эртин кел-ген чуртталганынын солун ужура-ларын дыннап, билдир алыскаарлар. Чонунга хундулалыг кижиге, сес чыл школазында төрөлдөр комитетинин даргазы, Кыргыс ирей-аныктар-нын база чарылбас өнүгү, Аныктар ойнап-хөгдөр дээн клубка кезээ чыгып келтирлер, а ол база-ла олар-биле шыдыра, шапкы ойнаан, шаан-дакы аныктарын амыдыралын, Ты-вага аныктар организацианын тургустууганынын, аравга, оон соон-да партия кезигүүнө киргенин дугайын бо-ла чугалай берген ту-рар. Орай кезээ кыргынын бажынын-ге үдөп калып, анык эскен омак-хөгдүг тарап чыгыптарлар.

О. Кыргыс бичил чажындан тура-ла өйнарга кончуп ынак чораш. Хып дээн эер-арес шаанда алдан дарттун чирин дуглап, төвөк төп-

ча алып, баг хап келген. Кажык ада-рымга ол дыка мергежилдиг, бүгө-часпас адыгыларын бирезинге санадып чораш болгаш бо үдө-лаа ол ынак оюну калган.

Чоокта чаа аныктар клубка ка-жык адырны организаат, ону док-тамаал ойнап турарын шиптирдеп алганнар. Кажыктар чыгыпкан. Ам чүнү кылдыр? Оларын аразына бо үтүндүргөн оюну ойнап билдир кижиге чок болган. Ол үдө Кыргыс ирей чепил келген, оларын дегип, ойнаарын чүрүмүн чугалап бер-ишкан, бо-ла баштап ойнап кирип-кең.

Ам суурун анык эскенинде ка-жык адырны организаат, ону док-тамаал ойнап турарын шиптирдеп алганнар. Кажыктар чыгыпкан. Ам чүнү кылдыр? Оларын аразына бо үтүндүргөн оюну ойнап билдир кижиге чок болган. Ол үдө Кыргыс ирей чепил келген, оларын дегип, ойнаарын чүрүмүн чугалап бер-ишкан, бо-ла баштап ойнап кирип-кең.

— Бо болза бүгөлөп ойнаары-дыр. Бүгүн бир улаа хөддөндүр алып-тарга үш «ан» өртөктүг болур. Алып алган «ан» чатыг-бөдү санга кирер. Аай кажыктарын окар кылдыр хе-ла өйнарга кончуп ынак чораш. Хып дээн эер-арес шаанда алдан дарттун чирин дуглап, төвөк төп-

Чезен бир харлыг Оная Кыргыс ирейни Эйлиг-Хем суурда таны-маш кижилер оон чатыг-сөзүн, эртин кел-ген чуртталганынын солун ужура-ларын дыннап, билдир алыскаарлар. Чонунга хундулалыг кижиге, сес чыл школазында төрөлдөр комитетинин даргазы, Кыргыс ирей-аныктар-нын база чарылбас өнүгү, Аныктар ойнап-хөгдөр дээн клубка кезээ чыгып келтирлер, а ол база-ла олар-биле шыдыра, шапкы ойнаан, шаан-дакы аныктарын амыдыралын, Ты-вага аныктар организацианын тургустууганынын, аравга, оон соон-да партия кезигүүнө киргенин дугайын бо-ла чугалай берген ту-рар. Орай кезээ кыргынын бажынын-ге үдөп калып, анык эскен омак-хөгдүг тарап чыгыптарлар.

О. Кыргыс бичил чажындан тура-ла өйнарга кончуп ынак чораш. Хып дээн эер-арес шаанда алдан дарттун чирин дуглап, төвөк төп-

СПОРТ

ИШКИЧИЛЕР ТИЛЭЭН

Ишкин суурун баарында хем-нин кылаа дождун кижиге хей. «Сүт-Хал» совхозтун Кара-Чыраа салбырынн хоккейчилеринин

Ишкинне аалап чедип келгени ол. Кол судья В. Олар оюну ага-ларын чарлапкан. Мартылаа изил тузук. Кара-чыраа кылаа баштай шыраак каллап турган. Иштин чорой Иш-кинни команданын капитаны удуламынчынын хаалганынче

бирги санны кинирген. Сан улай нежешип-ле турган. Мартылаа 5:1 болуп, ишчинчилер тилдөө. Олар оон мурнулаа жожагыда Ишенин команданын база утка-нар.

М. НЫРГЫС.
Улут-Хем район.

А. ТУЛУШ.

Солун чуулдер, фактылар

«Дирлип келген» мезил

Прутскинин чуртталганын Марпа Киялаа чаа чылды утуп тура пи-рот бажылар дээн ымкытан лон мезил сатып алган. Ол дээрде дэ-шкышкыны тура, ону чалдып шы-лаар.

— Сонгу чүктүн хеминде ча-мдык адырны маргылазын база эрттирген. Ынчалга бо шаанда-ны тыва оон Эйлиг-Хемин аныктары-нын аразына массалыг апар чыдар. Борга кеску дууанн коочун ойнакчы Оная Кыргыс чедиптир турар.

Мезилдиге келгенде сун каарга, оозу аяаа элзеп каш хонукта эштин чоруп турган (мезил элзеп каш черде балыгланган-лаа болза, ону тоо-ваан). Беш хонуга болуңду «ий-ган» амыдыралында мезил холга бе-зип тултурба хонук калыпгай болу-берген.

Ук бажыкты кайнып тулуп алганы болдунмес. Ируктин чажында бир-ле черден туткан боон чада-маш. Амурдун мезилин үжөн чылдарга Чита областа Арахлун холугне сал-ган турган. Ол байкал бассейне кончуп таарышкан болгаш хей бо-луп өсө берген. хары сөөлүзүдир Прутскинин кылмыч суг мөөн-мөөнүнчеге ламчы чорой баар болган.

Бо адептиг төгүлүг дугайын Ируктиске үнүп турар «Восточ-но-Сибирская правда» солун боюнча номчулуктарына дыннапкан. Ном-чулуктар ону номчаа, бо-ла чаа чылдын шоодуг чугаам деп бо-ла-мын дэеп, редакция Ируктис-

ин Биолог-географтыг эртен-шыл-чыл институттун директору Ми-хал Ахметов бо таарылаанын дугайын тайылбырлап бээрли дил-дөө.

М. БИЛЕН-ООЛ,
клуб эртелекчизи.
Улут-Хем район.

ПАРЛАТАНЫН МЕДЭЛТЕР АГЕНТЕЛТИН.

166 чыл чурттаан

ПРИЖ, январь 17 (СЭТА). Ма-роко кижил Хадж Мохаммед Бен Башыр Касабланка хохорайа 166 башыр турган өлгөн деп, Франс пресс агенттел дыматкан. Бен Башыр 35 оол, ыныг болгаш уру-ларынн уругтары 152 кижиге бо-лган.

ган. Улут огу 110 харлыг. Бозу-мун узун вазынын дургузуда Бен Башыр беш катал калыпкан бол-гаш сөөлүг алган калыпкан 5 уругтуг болган. Оон чепи колду-ндаа бога. Бен Башыр тааныла-лас болгаш арага иппес чораш.

Редатор М. К. НУДАЖИ.

АНВАРЬ 20-ДЕ

НАПЫРАТ: «Алдын нас» 10, 12, 2, «Вильгельм Телль» 4, 5, 55, 7, 50, 9, 45 шактарда.

КАА-ХЕМ: «Силерни ам ызым дээрл» 2, 30, 6, 30, «Хун болгаш шак» 4, 30, 8, 30 шактарда.

ЕНИСЕЙ: «Инженер Гауриини гиперболиди» 11, 6, «Термичилат-тыганын» (1-ин, 2-ин сериялары) 3, 8 шактарда.

ВОСТОК: «Андрейка» 11, 2, 30, «Итальян өзү-биле ашын-кадай бо-лушканы» 4, 30, 6, 30, 8, 30 шактарда.

Эш Самбуунун чүүлүгө холбаштыр

«Шын» солунга үнгөн «Шагаа дугайында болза» деп эш Самбуунун чүүлүгү, ук байырлаады шамчыгы уткалыг кезектеринде хостап, баулуг улусту байырлаа кылдыр чонга эгидери ажалыг боол болуп дээн саналын дегинишкан. База бозуунун бодаларынын номчул-дар-биле улакжесем.

Национал байырлаа — чоюнун культуурамын, онзагай чачылда-рынын, талант, уран-мергежилни-н, омак-хөгдүг чуртталганынын көрү-дөй болуру чугаажок. Шагаа база-ла ыныг ролду ойнап чораш болгаш ойнаар ужурап деп санап болур.

«Шын» солунун арманында хей-хей номчулуктар национал спорт оюнуларын: хуретин, ча ала-рын, баг кагарын, кажы ойнаарын чоюн ортузунга массалыг болу-дарын улаа-дараа сүмөлөп турарлар. А ук оюнуар чон ортузунга (хуретин санавакка) массалыг бооп чүгө пе-теревин турарлыг? Чүгө дээрде бо-ла бүгү оюнуарын дегерини кириш-тир чачыл болган чоюнун улут байырлаа чок бооп турарында база-ла урукж бар боор деп болза мен. Мурнула шак ыныг байырлаа ша-гаа бооп чораш-ла болгай. А ша-гаанын чардынам кезээ, харын-лаа кол ааза — үстүндө айыттыгын оюнуар ол. Бир авес шагаага чаа ут-ка-шынарын киригеш, чон ону катал байырлаар чүгө болза, ук оюнуар чоюнун, ук ылаатты анык эскенин хандыкшылын чаалап апар болгаш оларын культуур дымташыла-зында аягыда, күш-ажыкчы хей-

адын көдүренинге, патриотчу кижизиндегине улут ролдуг болур дээринде бузуп болур.

Ынчалга шагааны бистин уеситин байдалына дүштүр, баулуг-ла национал хеминг, социалист ут-ка-шынарын кылдыр тургузарын, хейнүг санал-оюну негеп турар-дыр. Бир-тэ шагаа шаг-шаанлан ту-руп келген чүгө төлөдө, ону байыр-лап эртер уени эрги ай календарын баулар болдураа ажырас болу-дег. А оон эртер чери — колаж, сов-хозтарын түс-түс девискарлары бо-луру эртин хире.

Ленинградтын археология инсти-тутунун артем ажалыкчы И. Сам-буу «Шын» солунга «Шагаа дугайы-нда болза» деп айтырманы көдүрүп үндүргөн. Баян-Колга-даа, Оту-к-Дашка-да чораш, кижилерин ка-о-руме «Шагаа дугайында болза» деп чүүлүг катал-катал номчаан турар-дыр. А чамдык школачыларын, анык оолдарын, кыстарын көргө, «оол-да шагаанын оюну мага хандыр ой-нал көрө, ара-лаа оюнуун үрү-ле кончуг-тур-ла» деп баштаганга-лаа турар. Мен бодол көрүмө. И. Сам-буунун бижип турары ышкы, ол байырлаады баулуг улусту, чаа уени негеделинге дүштүн ут-ка-шына-рыг болдуруш, чон катал байырлаа кылдыр эгидери — оон чараш, арес

байырлаады малчынарже ула-дыр-лаа болза, оон бүгү чоюну болуру утка-шынарын оокунду-бас. Аамыктын мурнула, шагаа эртирер тускай комиссиянын баш бурунга-ру тургузарын чугула. Комиссия бай-ырлаа чедир колхозтун, совхозтун, малчин бригадаларын, фермалар-нын күш-ажыкчы карттуун түнөй үндүрер. Кайы бригада азы ферма эки түнөйдө болганга — шагаа ол фермага азы бригада төвүнге эге-лесе эки хире. База ол ышкы, ко-миссия түс-түс организаациялар, фер-малар, бригадалар бурузунда аны-зы

бүрү спорт маргылааларына кир-ди-р командаларын тургузар, ол-ла организаация, ферма, бригада бу-рузун эки ажалыкчыларын иле-редир, оларын байырлаа чалаар болза эки. Ынчал көргө, байырлаа бүгү чоюну болуру болгаш кижиге бу-рузун күш-ажыкчы хей-адынны көдүрүлгө улут иштин болуру чугаажок. Ындыг ажалыг белетке байырлаады анаа-ла ала-чайга-лаашкынын чорунче кирибей, а баулуг чаа утка-шынарже, көдү-рүшкүнчеге улаандыган турар. Ук белеткедиг база бир ролу шагаа-

ЧӨПТҮГ САНАЛ

капшагай оюл-тоглаанын анык өс-көргө пропагандалары черде ажык-тыр. Чижик кылдыр көзгө чаа чыл-дык байырлаады эртирерин ап кө-рө.

Дан алаарга, солун оюну уламчылап болур. Шаанлык шагаада эке-не хундулуг кижиге мал калдычыз тур-ган-тыр. Ындыг болганда, бистин эи мурнакчыларынсты шаанаары-биле ийги хуну эгелээр. Дараазында, шагаага ышкы оюнуар эгелээр. Бир-де дугарында ча алар, баг кагар, кажыктар дэеп өске-лаа маргылаа-дык оюну эгелесе ажырас. Тил-лекчилерин сан барымааллап иле-редир болза улам эки. Амгы үдө эке-не дегерин оюнуарын бирээ — шыдыра. Бо оюну аргалыг-ла болза 3-4 кижиге кылдыр үстү алаш, ко-манда дайы-биле ойнаар болза улам эки болу дег-лир. Адактын соонда кажыктар, төвөктөр, теннисээр азы биллери маргылаады ышкы

ГАНТЕЛДЕРЛИГ ГИМНАСТИКА

Гантелдер дээрде ийн уштарында бор-бак шарларын туза хевирлиг узуу де-милер болур. Оларын дензаны 500 грам-дан 10 килограмм чедип турар.

Гантелдерин мергежилдер кылп эгелерин мурнула баштай бир айдан алды ай чедир үе иштинде анаа гимна-стика мергежилдерин кылдыр чугула. Оларга чачыканын сөөлдө гантелдерин гимнастикаже шипчээ. мыды мергежил-дерин оожум темп-биле күүүдир.

Гимнастика мергежилдерин эке-не чан-гантелдер-биле кылп эгелеш, оон со-дунде улам-на аарлары-биле гимнасти-ка-ларынче чорутуштыр. Ындыг гимна-стика чорудуп тургаш, эйт-бөтү өйүн эрттир дымчыктарында чайлаары бол-гаш шын тынарын кичээлзе чогуур. Хол-

дарын талалары хере сууну тура, ты-нышты кийр тынар, а оларын салып ба-дырып тура, үндүр тынар. Мергежилдерин гантелдерин күүүдир-ге шыгган ээтерин улагтырар болгаш оларын күжүн, тыныш болгаш чүрө-дө-мүр системанын хөгжүдүр. Оон-биле калы амык кижилерге (25 харга чедир) эйт-бөтү чалыгып — сөөктерин бижик-тырар. Күш-культура мергежилдерин кижини хөдөөшкүлүг болгаш док-таашкынын чорутталарын чүрүчүлүр. Кижиге элзеп оожум болгаш дегин байла-ды апар.

Гантелдерин мергежилдерин эртелиг гимнастика-биле калы чорудуп база болур. Ол таварышта эртелиг гимнасти-кага хамаарышкан бүгү айтышкынар-ын күүүдир херек.

Гантелдерин мергежилдерин эртелиг гимнастика-биле калы чорудуп база болур. Ол таварышта эртелиг гимнасти-кага хамаарышкан бүгү айтышкынар-ын күүүдир херек.

Гантелдерин мергежилдерин эртелиг гимнастика-биле калы чорудуп база болур. Ол таварышта эртелиг гимнасти-кага хамаарышкан бүгү айтышкынар-ын күүүдир херек.

Гантелдерин мергежилдерин эртелиг гимнастика-биле калы чорудуп база болур. Ол таварышта эртелиг гимнасти-кага хамаарышкан бүгү айтышкынар-ын күүүдир херек.